

2005-2015 Yılları Arasındaki Aile Hekimliği Uzmanlık Tezlerinin Değerlendirilmesi

Evaluation of Family Medicine Specialty Theses Between the Years 2005-2015

Nehir Özgül Mengüllüoğlu¹, İlhami Ünlüoğlu²

¹Mersin Akdeniz Karaduvar İsa Öner Aile Sağlığı Merkezi

²Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı

Öz

Amaç: Türkiye’de sağlık sisteminde 2005 yılında aile hekimliği uygulamasına geçilmesini göz önüne alarak, 2005-2015 yılları arasında internet ağı üzerinden ulaşabildiğimiz aile hekimliği uzmanlık tezlerini değerlendirmeyi amaçladık.

Materyal ve Metot: Gözlemsel, analitik, retrospektif çalışmamızda tezler, hazırladığımız Tez Bilgi Formu ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Toplamda 492 tez değerlendirmeye alındı. En çok teze ulaşılan yıl %23,58 oranı ile 2008 yılıdır. Tezlerin %50,80’i İstanbul’da bulunan 10 eğitim araştırma hastanelerine aittir. Tezlerin %49,20’si 33 üniversitenin tıp fakültelerine aittir. Tez sahiplerinin %50,80’i kadın, %49,20’si erkektir. Tezlerin %87,80’inde tez danışmanı belirtilmiştir. Aile hekimliği uzmanları %40,93 oranı ile en çok tez danışmanlığı yapan branş hekimidir. Aile hekimliği uzmanlarının tez danışmanlığı yıllar içinde artmıştır. Tez konularında %21,91 oranında en çok endokrin sistem, beslenme, metabolizma konuları işlenmiştir. Diabetes Mellitus ve glikoz metabolizma bozuklukları en çok (%12,07) işlenen konudur. Tezlerin %21,75’i saha, %76,63’ü hastane çalışmasıdır. Örneklem grupları en çok 101-200 (%24,80) kişi arasındadır.

Sonuç: Yıllar içinde anket kullanımı anlamlı olarak artmış, laboratuvar test kullanımı anlamlı olarak azalmıştır. Yıllar içinde tez danışmanı belirtilme durumu, proje destek alımı, araştırma tipi belirtilme durumu anlamlı olarak artmıştır. Bu da bize tezlerin daha özenli hazırlandığını göstermektedir. Yıllar içinde saha çalışmasının anlamlı olarak artmasına rağmen yetersiz olup koruyucu hekimlik gibi birinci basamağın temel konularına az değinilmiştir.

Anahtar kelimeler: Aile hekimliği, aile hekimliği uzmanlık eğitimi, tez değerlendirmesi

Abstract

Objectives: As the transition to family medicine system in 2005 was a milestone of the health system in Turkey, we tried to evaluate the theses of family medicine dissertation which could be reached on internet websites between 2005 and 2015.

Materials and Methods: In our observational, analytical and retrospective study, the theses were evaluated with a Thesis Data Sheet that we prepared.

Results: 492 theses in total were evaluated. The number of theses was the highest in 2008 with a rate of 23.58% and 50.80% of them were from the 10 training and research hospitals in Istanbul. 49.20% of the theses were from medical faculties of 33 universities. 50.80% of the authors were women and 49.20% were men. Advisors were stated in 87.80% of the theses. Most of the advisors of the theses were family medicine specialists with a rate of 40.93%.

Frequency of supervision of family medicine specialists increased over the years. Subjects of the theses were mostly endocrine system, nutrition, and metabolism with a rate of 21.91%. Diabetes Mellitus and glucose metabolism disorders were the most (12.07%) studied subjects. Respectively, 21.75% and 76.63% of the theses were performed in the field and in hospitals. Sample groups were mostly between 101-200 people (24.80%).

Conclusion: As the use of surveys increased significantly over the years, significant decreases were observed in the use of laboratory tests. The denotation of the theses’ advisor & study type and project support increased significantly. This shows that the theses were generated more attentively. Although number of field studies increased significantly within years, they were still not sufficient. Also, we thought that primary subjects such as preventive medicine were not studied frequently enough.

Key words: Family medicine, family medicine specialty training, evaluation of thesis

Yazışma Adresi / Correspondence:

Dr. Nehir Özgül Mengüllüoğlu
Akdeniz Karaduvar İsa Öner Aile Sağlığı Merkezi, Mersin
e-posta: nehir-ozgul@hotmail.com
Geliş Tarihi: 13.06.2016
Kabul Tarihi: 24.10.2016

Giriş

Tıp fakültelerinin temel misyonu iyi hekimlik için gerekli bilgi, beceri ve tutumla donatılmış bireyler yetiştiren, toplumun ihtiyaçlarına yönelik ve evrensel bilgiye katkılarda bulunacak bilimsel araştırmalar yapan ve bilim insanları yetiştiren, nitelikli sağlık hizmeti sunan ve bu işlevlerin birbirini beslediği bir kurum olmak şeklinde tanımlanabilir.¹ Ülkemizde tıp fakültelerinin uzmanlık eğitiminde tez çalışması yapılması zorunludur.

Tez tartışmaya, iddiaya dayanarak bir öneri, fikir ileri sürmektir. Tez hazırlama uzmanlık öğrencilerinin hipotez oluşturmasını, veri toplayabilmesini, verilerin analizini yapabilmesini hedefler ve araştırma yapma yeteneğini kazandırdığı gibi yeni bilgi üretmeyi de kapsar. Bilimselliğin en önemli kriteri yapılan çalışmanın sistemli bir şekilde yapılmasıdır. Amaç; mevcut değişmez bilgileri belli bir yöntemle kullanarak başka değişmez bilgiler ortaya çıkarmaktır. Bir sonraki adım ise; yapılan çalışmanın sonuçlarının bilim dünyasında paylaşılmasıdır. Bu paylaşımın hakemli dergilerde yayın şeklinde yapılması beklenir. Tanınmış yüksek etki faktörlü dergilerde yayın yapmak, hem çok daha fazla kitleye ulaşmayı sağlar hem de kaliteyi değerlendirmek için bir yöntemdir.²⁻⁴

Aile hekimliğinde birey ve ailesi için kesintisiz ve bütüncül bir sağlık hizmeti sunulmakta, birey klinik bilimler ve davranış bilimleri ile birlikte bir bütün olarak değerlendirilmektedir. Aile hekimliği, içeriğinin büyük kısmını diğer klinik dallarla paylaşır, paylaşılan bu bilgiyi birleştirir ve onu birinci basamak sağlık hizmetini sunmakta kullanır.⁵ Ülkemizde aile hekimliği uzmanlık eğitim süresi üç yıl olarak uygulanmaktadır. Uzmanlık eğitimi ile aile hekiminin klinik uygulama bilgi ve becerilerin gelişmesi hedeflendiği gibi araştırma yapma, güncel bilgiye ulaşma alışkanlıklarının geliştirilmesine olanak sağlayacak eğitim imkânı sunulmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye’de birinci basamak sağlık hizmetlerinde aile hekimliği uygulamasına geçildikten sonraki aile hekimliği tıpta uzmanlık tezlerinin değerlendirmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla internet üzerinden 2005-2015 yılları arasındaki tam metnine ulaşılan tezler değerlendirilmiştir.

Materyal ve Metot

Çalışma Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı tarafından yürütülmüştür. Gözlemsel, analitik, retrospektif çalışmada Türkiye’de 2005-2015 yılları arasında aile hekimliği anabilim dalları ve Sağlık Bakanlığı’na bağlı eğitim araştırma hastaneleri (EAH) aile hekimliği araştırma görevlileri tarafından hazırlanan, internet üzerinden tam metnine ulaşılabilen uzmanlık tezleri, oluşturduğumuz 25 değişkenli Tez Bilgi Formu’ndaki değişkenler göz önüne alınarak değerlendirilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Tez Bilgi Formu

Tez No	Değişkenler
1.	Tez Numarası:
2.	Tezin Adı:
3.	Tez Sahibinin Adı:
4.	Tezin Yapıldığı Yıl:
5.	Tezin Yapıldığı Kurum: Üniversite Hastanesi / Eğitim Araştırma Hastanesi
6.	Tez Sahibinin Cinsiyeti:
7.	Tez Danışmanı Belirtilmiş mi? :
8.	Tez Danışman Sayısı:
9.	Tez Danışmanının Branşı:
10.	Tez Danışmanının Akademik Unvanı:
11.	Tez Konusu:
12.	Hastane / Saha Çalışması:
13.	Tek Merkez / Çok Merkez Çalışması:
14.	Örneklem Grubunun Kişi Sayısı:
15.	Örneklem Grubunun Yaş Dağılımı:
16.	Örneklem Grubunun Cinsiyet Dağılımı:
17.	Proje Destek Alımı:
18.	Anket Kullanımı:
19.	Laboratuvar Test Kullanımı:
20.	Radyolojik Test Kullanımı:
21.	Araştırma Tipi Belirtilmiş mi? :
22.	Tezde Kullanılan Araştırma Tipleri:
23.	Kaynak Sayısı:
24.	Tartışmaya Ayrılan Sayfa Sayısı:
25.	Toplam Sayfa Sayısı:

Temel olarak aile hekimliği anabilim dalları ve İstanbul'daki Sağlık Bakanlığı'na bağlı EAH'leri aile hekimliği araştırma görevlilerinin tıpta uzmanlık tezlerine internet siteleri üzerinden ulaşılmıştır. Tıpta uzmanlık tezlerinin yayınlandığı Ulusal Tez Merkezi ve İstanbul Sağlık Müdürlüğü'ne ait web sayfaları çalışmanın temel veri kaynaklarıdır.^{6,7} İnternette arama motorundan Ulusal Tez Merkezi Ana sayfa - Tarama - Anabilim Dalı: Aile Hekimliği, Tez Türü: Tıpta Uzmanlık, İzin Durumu: İzinli - Bul sekmeleri ile tıp fakültesi tezlerine ulaşılmıştır.⁶ İstanbul Sağlık Müdürlüğü Ana sayfası - Dokümanlar - Tezler - Aile Hekimliği sekmeleri ile İstanbul'daki EAH tezlerine ulaşılmıştır.⁷ Diğer illerdeki EAH tezlerine ulaşılabilecek veri kaynağı tespit edilememiştir.

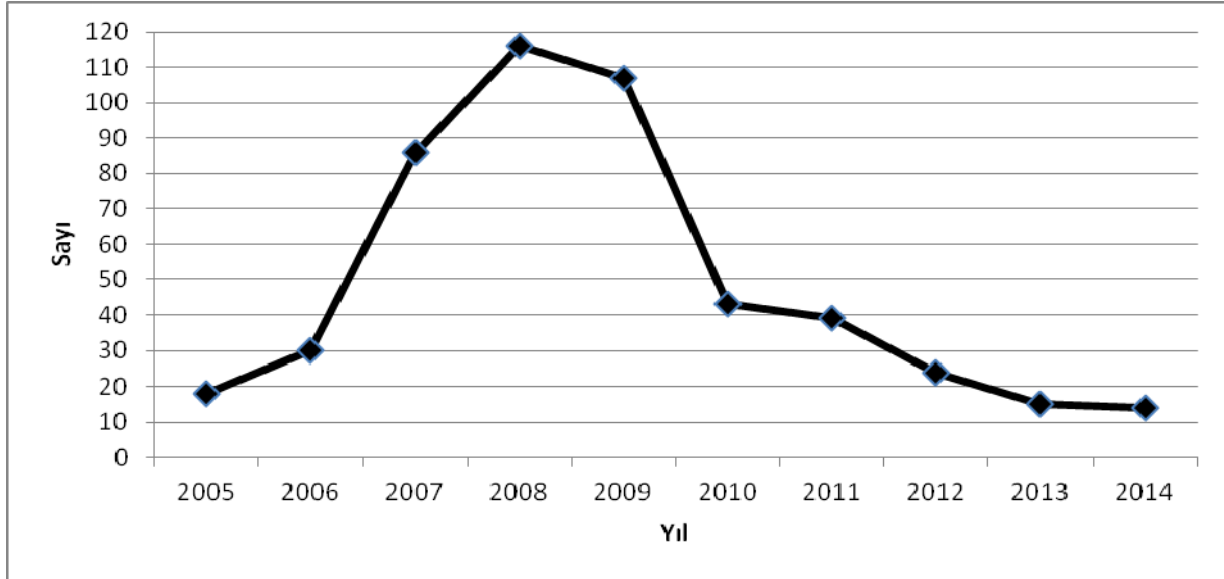
Çalışma için Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu'ndan 13 Mart 2014 tarih, 15 Karar Sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, kategorik değişkenler frekans (N) ve yüzde şeklinde gösterilmiştir. Kategorik değişkenler için çapraz tablo istatistikleri (Pearson Ki-Kare ve Fisher's (Exact) Test kullanılmıştır. Sayısal verilerin normal dağılmadığı (Kolmogorov-Smirnov) varsayımı altında Kruskal Wallis Testi

kullanılmıştır. Analizlerin uygulanmasında IBM SPSS Statistics 21.0 (IBM Corp. Released 2012, IBM SPSS Statistics for Windows, Version 21.0. Armonk, NY: IBM Corp.) programından yararlanılmıştır. İstatistiksel önemlilik için $p < 0,05$ değeri kriter kabul edilmiştir.

Bulgular

Ulaşılan tezlerin 242'si (%49,20) üniversite tıp fakültelerine, 250'si (%50,80) İstanbul'da bulunan EAH'lerine ait tezlerdir. Diğer illerdeki EAH'lerine ait tezlere ulaşılamamıştır. Üniversite tıp fakülteleri tezleri birçok ili içermesine karşın, EAH tezleri İstanbul ile sınırlı kalmıştır.

Şekil 1. Tezlerin Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

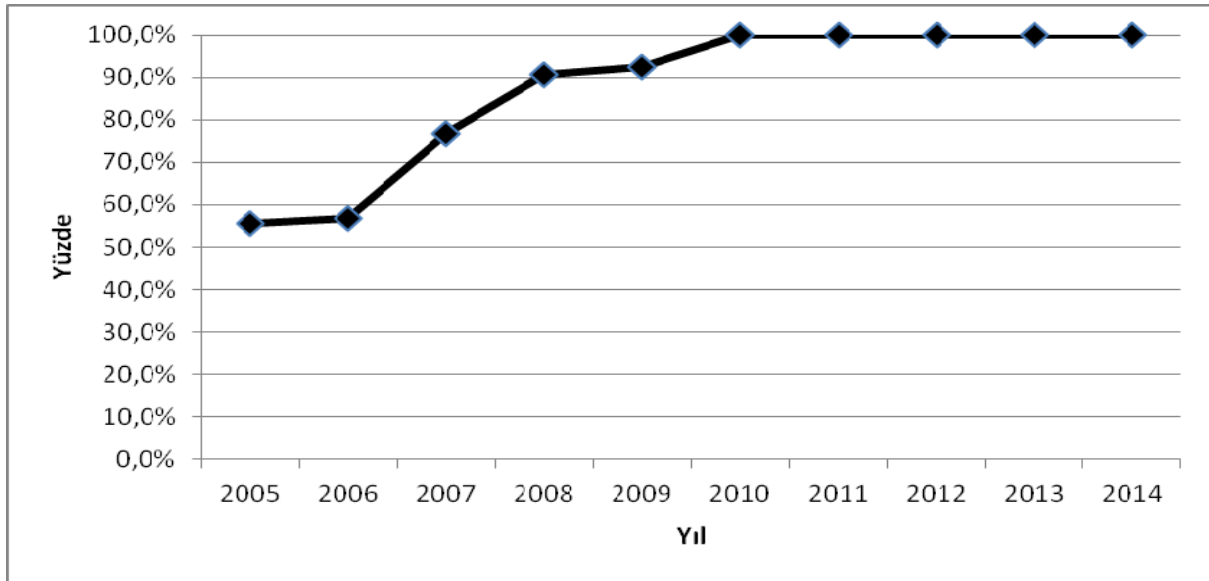
Tez sayılarının yıllara göre dağılımında, en çok 2008 yılına ait 116 (%23,58), 2009 yılına ait 107 (%21,75), 2007 yılına ait 86 (%17,48) tezlere ulaşılmıştır (Şekil 1).

Tezlerin illere göre dağılımında 26 ildeki eğitim kurumlarının araştırma görevlilerine ait tezlere ulaşılmıştır ve en çok 268 (%54,47) tez ile İstanbul'a ait tezlere ulaşılmıştır. Bu tezlerin 250 tanesi İstanbul'da bulunan EAH'lere, 18'i ise üniversitelere ait tezlerdir. Diğer illerdeki tüm tezler üniversite tıp fakültelerine ait tezlerden oluşmaktadır.

Tezlerin tıp fakültesi dağılımında 33 tıp fakültesine ait 242 tıpta uzmanlık tezine ulaşılmıştır. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi 27 (%11,16), Gülhane Askeri Tıp Akademisi 22 (%9,09), Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi 20 (%8,26) tez sayısı ile en çok teze ulaşılan fakültelerdir.

Tezlerin EAH dağılımında İstanbul'da bulunan 10 EAH'ne ait tezlere ulaşılmıştır. İstanbul Haseki EAH 40 (%16,00), İstanbul Şişli Hamidiye Etfal EAH 35 (%14,00) ve İstanbul Haydarpaşa EAH 34 (%13,60) tez sayısı ile en çok teze ulaşılan EAH'lerdir.

Tez sahiplerinin 250'si (%50,80) kadın, 242'si (%49,20) erkek aile hekimi araştırma görevlisidir. Yıllara göre tez sahibinin cinsiyet dağılımında fark yoktur (Linear by linear association, $\chi^2 = 1,019$; $p = 0,313$).

Şekil 2. Yıllara Göre Tez Danışmanı Belirtilme Yüzdesi

Çalışmamızdaki mevcut 492 tezin 432'sinde (%87,80) tez danışmanı belirtilmiş olup 60 (%12,20) tezin danışmanı net olarak belirtilmemiştir, klinik sorumlusu ismi mevcuttur, ancak danışman vurgulaması yapılmamıştır. Yıllara göre danışman belirtilme durumu 2008 yılından itibaren anlamlı olarak artmıştır ($\chi^2 = 76,245$; $p < 0,001$). 2010 ve sonrası tüm tezlerde danışman belirtilmiştir (Şekil 2). Çalışmamızda ulaştığımız tezlerin 20 tanesinin iki tez danışmanı mevcuttur.

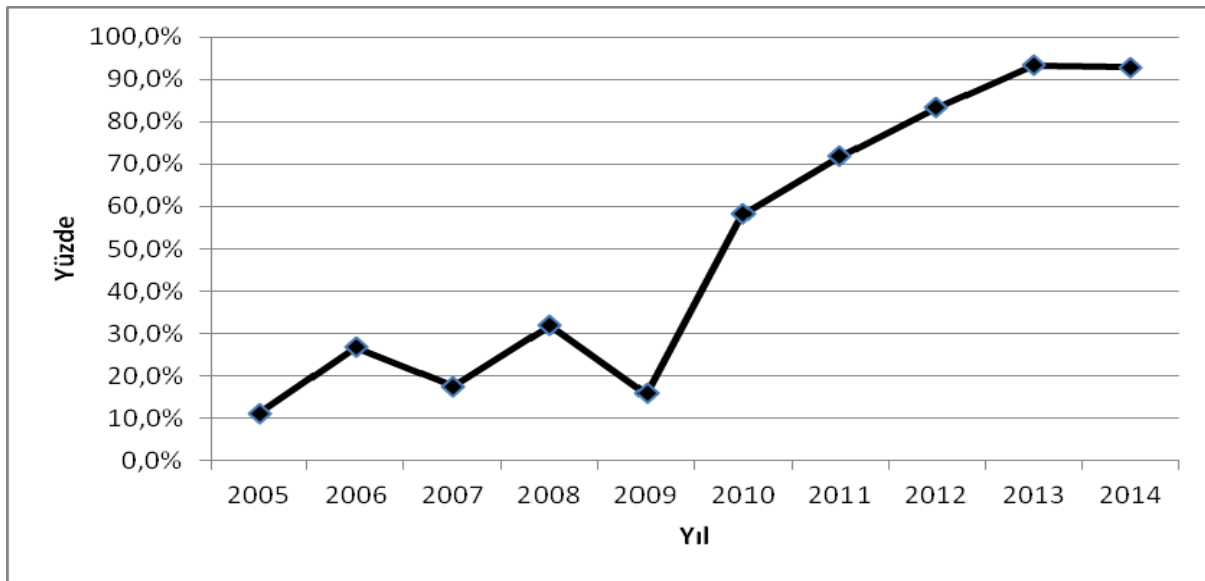
Tezlerin danışmanları farklı akademik unvanlara sahip akademisyenlerdir. Danışmanların içinde en çok %34,07 oranı ile “Doçent doktor” unvanlı akademisyenler olduğu dikkati çekmektedir. Tezlerin %19,69'sinde tez danışmanın “Profesör doktor”, %16,81'inin “Yardımcı doçent doktor”, %29,43'ünün “Uzman doktor” olduğu tespit edilmiştir. “Profesör doktor” unvanı ağırlıklı olarak üniversite tıp fakültesi tezleri de mevcuttur. Eğitim araştırma hastanesi tezlerinin sadece 17'sinde “Profesör doktor” unvanlı danışman mevcuttur.

Tez danışmanı branş dağılımında 185 (%40,93) ile en çok aile hekimliği uzmanlarının danışmanlık yaptığını görmekteyiz. İç hastalıkları uzmanı 104 (%23,01) tez danışmanlığı ile ikinci sırada yer almaktadır. Çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanları %10,84 oranı ile tezlere danışmanlık yapmıştır. Toplam 13 branşa ait tez danışmanı mevcuttur.

Yıllara göre tez danışmanının aile hekimliği uzmanı olma yüzdesine baktığımızda; 2005 yılında 2 (%11,11), 2008 yılında 37 (%31,89), 2011 yılında 28 (%71,79), 2014 yılında 13 (%92,85) oranında tespit edilmiştir. Yıllara göre aile hekimliği uzmanlarının tez danışmanlıklarının belirgin olarak arttığını görmekteyiz. Linear by linear association ($\chi^2 = 94,819$ $p < 0,001$) (Şekil 3).

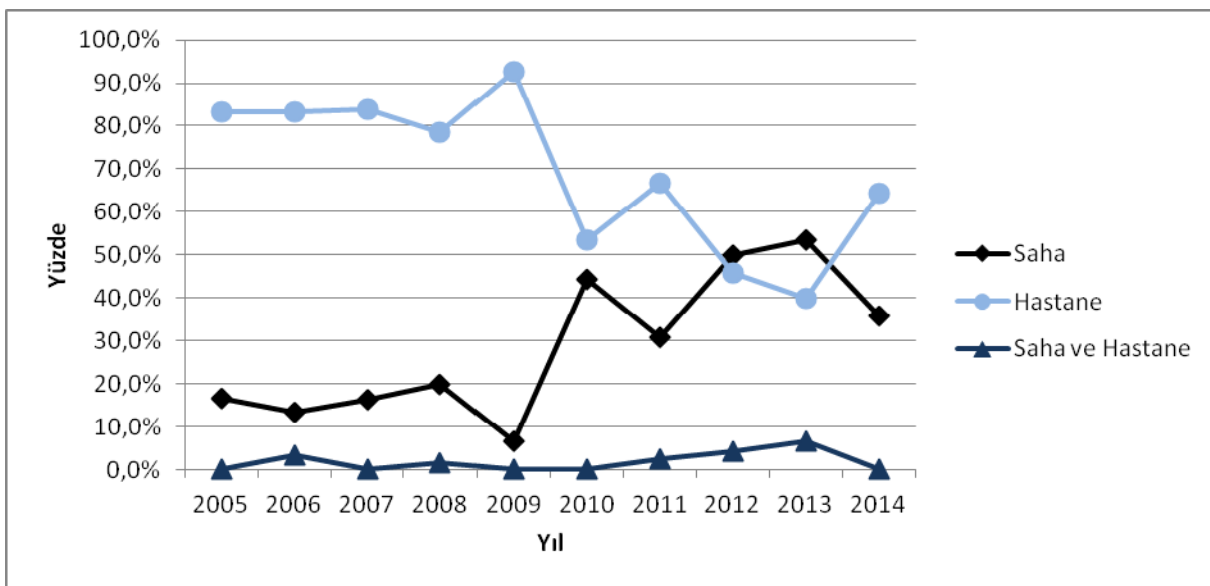
Tez konuları için ICPC-2 Primary Care Uluslararası Sınıflandırması kullanılmış olup, detaylı olarak incelendiğinde 17 ana başlık, 113 alt başlık şeklinde sınıflandırılmıştır.⁸ Tezlerde endokrin sistem/beslenme metabolizma konusunun 147 (%21,91) tezde, psikiyatrik değerlendirme ve hastalıkların 100 (%14,90) tezde, gebelik/doğum/aile planlamasının 80 tezde (%11,92), kardiyovasküler sistemin 70

(%10,43) tezde araştırıldığı gözlemlenmiştir. Konularının 59'u (%8,79) genel ve nonspesifik konuları içermektedir. Sosyal konular 25 (%3,73) tezde ele alınmıştır.

Şekil 3. Yıllara Göre Aile Hekimliği Uzmanlarının Tez Danışmanı Olma Yüzdesi

Diabetes mellitus (DM) ve glukoz metabolizma bozuklukları 81 (%12,07), anksiyete / depresyon/tükenmişlik/yaşam kalitesi/sosyal fobi gibi konular 55 (%8,20), hipertansiyon 34 (%5,07), gebelik 33 (%4,92) tezde çalışılarak en çok araştırma yapılmış olan konulardır. Özellikle DM, hipertansiyon gibi kronik hastalıkların anksiyete, depresyon ve yaşam kalitesi ölçekleri ile sık değerlendirildiğini, birlikte araştırıldığı görülmektedir. Hekimlik/aile hekimliği disiplini/hasta hekim ilişkisi gibi konulara %4,76 oranında değinildiğini tespit ettik. Üç çocuk aşılama ve bir adet erişkin aşılama olmak üzere korucu tıp ve aşılama konularına %0,60 oranında değinilmiştir.

Şekil 4. Yıllara Göre Tez Çalışmasının Saha / Hastane Yüzdesi

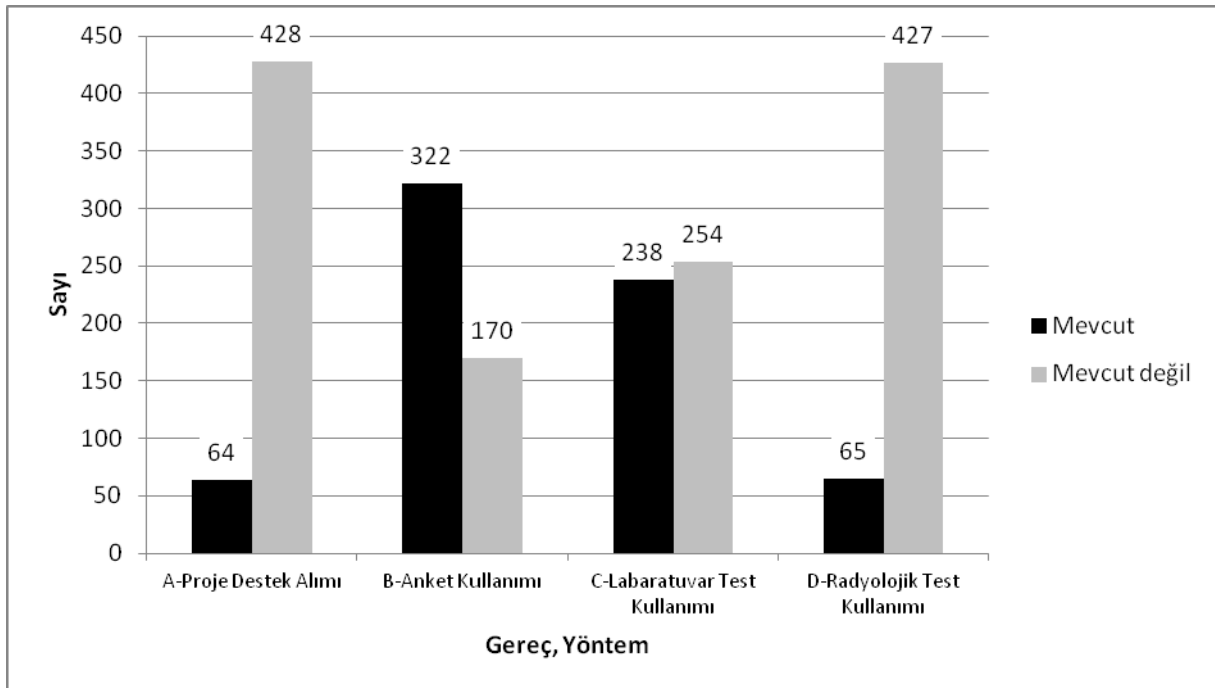
Tezlerin 107'si (%21,75) saha çalışması, 377'si (%76,63) hastane çalışması, 6'sı (%1,22) hem saha hem hastane çalışmasıdır. İki (%0,40) tezde ise çalışma alanı belirtilmemiştir. Yıllara göre saha çalışmasında artma anlamlı bulunmuştur (Linear by linear association) ($\chi^2 = 18,552$; $p < 0,001$) (Şekil 4).

Tezlerin 389'si (%79,07) tek merkezde yapılmıştır. 101'i (%20,52) çok merkezde yapılmıştır. İkisinin (%0,41) çalışma alanı belirtilmemiştir. Yıllara göre çok merkezli yapılan çalışmalar anlamlı olarak artmıştır ($\chi^2 = 59,259$; $p = 0,003$)

Tezlerdeki örneklem gruplarının sayı dağılımında 110 (%22,36) tez 101'den az kişiyle, 122 (%24,80) tez 101-200 kişi ile yapılmıştır. Yıllara göre örneklem grubu sayısında fark yoktur ($\chi^2 = 191,157$; $p = 0,319$).

Örneklem gruplarının yaş dağılımına baktığımızda en çok erişkin yaş grubuyla çalışma yapılmıştır. Adölesan - erişkin yaş dağılımı 82 (%16,67) çalışma ile ikinci sırada tercih edilen örneklem grubudur, bu grup özellikle gebelik, emzirme ya da okul çalışmaları ilgili konuların işlendiği 18 yaş altı ve üstünün bir arada olduğu çalışmaları içermektedir. Sadece çocuk yaş grubuyla yapılan 46 (%9,35) çalışma mevcuttur. Çocuk-erişkin yaş grubu ile 19 (%3,86) çalışma mevcut olup, bu grup ebeveyn ve çocuklarıyla birlikte yapılan çalışmaları veya acil tıp anabilim dalı çalışmalarını içermektedir. Yıllara göre örneklem grup yaş dağılımında fark görülmemiştir ($\chi^2 = 46,047$; $p = 0,397$).

Örneklem gruplarının cinsiyet dağılımına baktığımızda en çok kadın-erkek (%70,73) birlikteliğinin olduğu çalışmaları görmekteyiz. Sadece kadın cinsiyetle yapılan çalışma %27,3'tür. Yıllara göre örneklem cinsiyet dağılımında fark görülmemiştir ($\chi^2 = 51,276$; $p = 0,119$)

Şekil 5. Tezlerde Kullanılan Gereç Yöntem Bilgileri

Tezlerin 64'ünde (%13,01) bilimsel araştırma projeleri biriminden finansal destek alınmıştır. Yıllara göre proje destek alınımında artma gözlemlenmektedir ve anlamlı kabul edilmiştir ($\chi^2 = 51,507$; $p < 0,001$). Tezlerin 322'inde (%65,45) anket/form kullanılmıştır. Tezlerde hazır anketler kullanıldığı gibi sonradan oluşturulmuş formlarda mevcuttur. Hazır anketlerden en çok kullanılan Yaşam Kalitesi Ölçeği'dir (Short Form-36). Tezlerde yıllara göre anket kullanımını anlamlı olarak artmıştır. ($\chi^2 = 63,515$; $p < 0,001$). Tezlerin 238'inde (%48,37) laboratuvar tetkiki kullanılmıştır. Yıllara göre laboratuvar tetkik kullanımının azalması görülmüştür ve anlamlı kabul edilmiştir ($\chi^2 = 38,743$; $p < 0,001$). Tezlerin 65'inde (%13,21) radyolojik tetkik kullanılmıştır. Yıllara göre radyolojik tetkik kullanımında anlamlı fark yoktur ($\chi^2 = 7,821$; $p = 0,552$) (Şekil 5).

Tezlerin 251'inde (%51,01) araştırma tipi belirtilmiştir. Yıllara göre araştırma tipi belirtilme oranı anlamlı olarak artmıştır ($\chi^2 = 24,782$; $p = 0,003$).

Araştırma tiplerinde en çok tercih edilen gözlemsel araştırmalar olmuştur. Araştırma tipi belirtilen 147 tezin 141'i (%95,92) gözlemsel araştırma, 6'sı (%4,08) deneysel araştırma olup metodolojik araştırma mevcut değildir. Verilerin elde edilme zamanına göre araştırma tipi sınıflandırmasında en çok kesitsel araştırmaların (105, %46,05) tercih edildiği görülmektedir. Retrospektif araştırmalar 97 (%42,55) tezde, prospektif araştırmalar 26 (%11,40) tezde tercih edilmiştir.

Tezlerin kaynak sayıları en az 15 en fazla 254 adet olup, ortanca 94,5 kaynaktan oluşmaktadır. Tezlerin tartışmaya ayırdığı sayfa sayısı en az 1, en fazla 37, ortanca 6 sayfadan oluşmaktadır. Tezlerin toplam sayfa sayısı en az 22, en fazla 196, ortanca 76 sayfadan oluşmaktadır. Yıllara göre tez kaynak sayısına baktığımızda 2005 yılında ortanca 84, 2014 yılında ortanca 93 sayfa olduğu görülmektedir. Geçen on yıl sürecinde tez kaynak sayısında anlamlı bir değişiklik görülmemektedir ($\chi^2 = 15,972$ $p = 0,067$). Yıllara göre tez tartışma sayfa sayısına baktığımızda 2005 yılında ortanca 6, 2014 yılında ortanca 9 sayfa olduğu görülmektedir. Geçen on yıl sürecinde tartışmaya ayrılan sayfa sayısında anlamlı artış mevcuttur ($\chi^2 = 57,140$ $p < 0,001$). Yıllara göre tez toplam sayfa sayısına baktığımızda 2005 yılında ortanca 58, 2014 yılında ortanca 87 sayfa olduğu görülmektedir. Geçen on yıl sürecinde tez toplam sayfa sayısında anlamlı düzeyde artış bulunmaktadır. ($\chi^2 = 49,963$ $p < 0,001$).

Tartışma

Bilimsel çalışmalar temel tıp eğitiminin önemli bir parçasıdır. Tezin temel amacı, bilimsel yöntemlerle aday eğitmek ve bilimsel araştırma yapmaktır. Tez ile bilimsel araştırmalar yapmak araştırma görevlisine bir araştırma faaliyetinin A-B-C'sini tanınması, bilimsel araştırma ilkelerini öğrenmesi, bilimsel düşünmeyi öğrenmesi, bağımsız analitik problem çözme becerisini, eleştirel bilimsel literatür yorumlama becerisini geliştirmek için bir fırsattır. Tezlerin tıbbi araştırmaları takip edecek bilim adamlarının potansiyel sayısının artırılması ve iyileştirilmesi gibi birçok faydaları da olabilecektir. Aynı zamanda toplumun sağlık sorunlarına bilimsel bir araştırma ile çözüm üretmek için bir fırsat sağlayabilecektir.^{9,10}

Çalışmamızda Türkiye'de 2005 ile 2015 yılları arasında yapılan internet ağı üzerinden tam metnine ulaşılabilen 492 aile hekimliği uzmanlık tezi değerlendirilmiştir.

Yaman ve arkadaşları çalışmalarında 1981 ile 2008 yılları arasında aile hekimliği alanında yapılan tezlerin değerlendirmesinde toplam 140 tezi değerlendirmeye almışlardır. Çalışmalarında tezlerin yapıldığı yıla göre dağılımında 1999 yılı %19,3 ve 2007 yılı %17,9 teze en çok tez yapılan yıllar olduğunu tespit etmişlerdir.¹¹ Çalışmamızda da 2007 yılı en çok teze ulaşılan yıllardandır.

Ünlüoğlu ve arkadaşlarının 2008 yılında yaptığı araştırmada 175 tezin %67,4'sinin EAH'lerine ait olduğunu, %32,6'nın üniversitelere ait olduğunu belirtmişlerdir.¹² Bizim çalışmamızda 492 tezin %50,8'i İstanbul'da bulunan EAH'lere, %49,2'si üniversitelere aittir.

Ünlüoğlu ve arkadaşlarının 2008 yılındaki çalışmasında tez sahiplerinin %50,9'unun erkek, %49,1'inin kadın olduğunu belirtmektedirler.¹² Bizim çalışmamızda tez sahiplerinin cinsiyet dağılımı benzer seyretmektedir.

Yaman ve arkadaşları çalışmasında tez danışmanlarının %34,3'ünün "Profesör doktor", %20,0'sinin "Doçent doktor" olduğunu belirtmişlerdir.¹¹ Bizim çalışmamızda danışmanların içinde en çok "Doçent doktor" unvanlı akademisyenler olduğu dikkati çekmektedir. Tezlerde "Doçent doktor" unvanının ağırlıklı olması, "Profesör doktor" unvanının üniversitelere ait olması ile açıklanabilir.

Ünlüoğlu ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada tez danışmanlarının %28,6'sı aile hekimliği uzmanıdır.¹² Bizim çalışmamızda da tez danışmanı branş dağılımında çok aile hekimliği uzmanının danışmanlık yaptığı görülmektedir.

Ünlüoğlu'nun 2013 yılında "Aile hekimliği disiplinde akademik yükselmeler ve doçentlik sınavları" adlı durum raporunda aile hekimliği doçentlik sınavlarındaki jürilerin ilk yıllarda ağırlıklı olarak rotasyon yapılan anabilim dallarının öğretim üyelerinden ve halk sağlığı anabilim dalları öğretim üyelerden oluştuğunu belirtmektedir. Aile hekimliği akademisyen sayısının her geçen gün artması ile aile hekimlerinin doçentlik sınavlarının jürilerinde yer almasının arttığını belirtmektedir.¹³ Bizim çalışmamızda da geçen on yılda aile hekimliği uzmanlarının tez danışmanlığının arttığı görülmüştür. Bu da artan aile hekimliği akademisyen sayısı ile ilişkilendirilebilir.

Acil tıp uzmanlığı da aile hekimliği gibi ülkemiz için yeni bir uzmanlık dalıdır. İlk 1994 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi'nde araştırma görevlisi eğitimi başlamıştır. Çevik ve arkadaşları 1998 ile 2013 arasındaki acil tıp uzmanlık tezlerini araştırmışlar, 579 tezi değerlendirmişler ve tez danışmanlarının sadece %67,6'sının acil tıp uzmanı olduğunu ve oran olarak zamanla arttığını belirtmişlerdir.¹⁴ Çalışmamızda olduğu gibi yeni kurulan anabilim dallarında tez danışmanlarının ilk yıllarda başka branş hocalarından olmasını olağan karşılamaktayız.

Nur-Eldein ve arkadaşlarının Mısır'da 1982-2013 yılları arasındaki aile hekimliği yüksek lisans ve doktora tezleri ile yaptığı çalışmada 208 tezi değerlendirmişler, genel, nonspesifik konuların tezlerin %21,6'sında, endokrin sistem ve beslenme, metabolizma konularının %15,4 tezde, gebelik, doğum, aile planlaması %11,5 tezde konu alındığını ve en çok bu konulara ağırlık verildiğini tespit etmişlerdir.¹⁵ Bizim çalışmamızda da endokrin sistem ve beslenme, metabolizma konusunun en çok işlenen konu olduğu, çalışmalarda ağırlıklı tercih edilen konularının benzer olduğu görülmektedir.

Yaman ve arkadaşları çalışmalarında tezlerin %82,8'inin diğer uzmanlık alanlarıyla ilgili, %13,6'sının aile hekimliği klinik uygulama ile ilgili, %3,6'sının aile

hekimliği ilkeleri ile ilgili olduğunu belirtmişlerdir.¹¹ Bizim çalışmamızda olduğu gibi çalışmalarda konuların ağırlıklı olarak vücut sistem rahatsızlıkları ile ilgili konulardan seçildiği, hekimlik ve sosyal konulara çok az değinildiği fark edilmektedir.

DM, hipertansiyon erişkin popülasyonda sık görülen ve her geçen gün sıklığı artarak toplumu tehdit eden hastalıklardır. Gebelik de vaka bulmak açısından kolay ulaşılabilen ve üzerinde değerlendirme değişkenlerinin çok olduğu bir konudur, bu nedenlerle bu konulara ağırlık verilmesini olağan karşıyoruz. Bunun dışında EAH'lerde ağırlıklı olmak üzere aile hekimliği koordinatörlerinin iç hastalıkları uzmanı, çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanı, kadın hastalıkları ve doğum uzmanı olması nedeni tez konularının bu branşlarda tercih edilmiş olabileceğini düşünülmektedir ve bu anabilim dallarının özellikle uzun süreli rotasyon yapılan anabilim dalları olmaları, hasta ve tanı çeşitliliğinin fazla olması, tez konularının araştırma görevlileri tarafından bu rotasyonlarda tercih edilme nedeni olarak yorumlanmaktadır.

Çalışmamızda koruyucu tıp gibi birinci basamağın temel görevlerinden olan konuların tez konularında az işlenmiş olması dikkat çekicidir. Bunun, tezlerde saha çalışmalarının az tercih edilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ünlüoğlu ve arkadaşlarının çalışmasında tezlerin %78,3'ünün 2. veya 3. basamak hastane çalışması olduğu, %21,7'sinin birinci basamak çalışması olduğu belirtilmektedir.¹² Çalışmamızda da tezler ağırlıklı olarak hastanede yapılmıştır. Sancaktar aile hekimliği araştırma görevlileri ile yaptığı çalışmada katılan 99 araştırma görevlisinin %46,9'u uzmanlık eğitimleri sırasında saha eğitimi uygulandığı, %53,1'i ise uygulanmadığını belirtmiştir.¹⁶ Aile hekimliği asistanlarının sahada çalışma fırsatlarının çok olmadığından tezlerde saha çalışmasının az olduğunu görülmektedir. Tekin ve arkadaşları aile hekimliği uzmanlık eğitiminde saha eğitimi konulu derlemelerinde aile hekimliği araştırma görevlilerine eğitimlerinin bir bölümünde nüfus bağlanması gibi konulara değinmektedirler.¹⁷ Saha eğitiminin oluşturulması ile tezlerde saha çalışmalarının artacağını düşünmekteyiz.

Nur-Eldein ve arkadaşları yaptıkları çalışmada tezlerin %43,8'i kırsal alanda, %34,1'i kentsel alanda, %22,1'i hem kırsal hem kentsel alanda yapıldığını belirtmişlerdir. Ayrıca tezlerin %59,1'inin birinci basamak kuruluşunda, %11,1'inin hastanede yapıldığını belirtmişlerdir.¹⁵ Ülkemizdeki tezlerle kıyaslanınca Mısır'da saha çalışmasına daha çok ağırlık verildiği görülmektedir.

Nur-Eldein ve arkadaşlarının çalışmasında tezlerin %82,7'si gözlemsel, %17,4'ü deneysel çalışmadır. Deneysel çalışmaların özellikle doktora tezlerinde tercih edildiğini belirtmişlerdir, bunu da deneysel çalışmaların daha fazla zaman, deneyim ve finansal destek gerektirdiğini vurgulamışlardır.¹⁵ Çalışmamızda tezlerin %51,0'inde araştırma tipi ile ilgili bilgi mevcuttur. Genel olarak tezleri değerlendirdiğimizde araştırma tipinin belirtilme oranının düşük olduğu ve ifadelerde belirli bir standardın olmadığı görülmektedir.

Çevik ve arkadaşları, yaptıkları çalışmada tezlerin %77,4'ü gözlemsel araştırma, %20,9'u deneysel araştırma, %1,7'i metodolojik araştırma olduğunu belirtmişlerdir.¹⁴ Acil tıp anabilim dalı tezlerinde deneysel ve metodolojik araştırma yapılma oranının aile hekimliği tezlerine kıyasla fazla olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak; aile hekimliği uzmanlığı ülkemizde her geçen gün artan akademik kadrosu, verdiği mezunlarla, yeni açılan anabilim dalları ile büyüyen bir anabilim dalıdır. Aile hekimliği tüm yaş gruplarında insanlara ulaşabilen, hizmet veren ve devlet politikası ile birinci basamak sağlık hizmetlerinde desteklenen bir uygulamadır. Tez çalışmalarının yıllara göre danışman belirtilme durumu ve araştırma tipi belirtilme durumu, proje destek alma durumu, tez sayfa sayısı, tartışmaya ayrılan sayfa sayısı anlamlı düzeyde artmıştır. Bu da bize tezlerin her geçen gün daha da özenle hazırlandığını düşündürmektedir. Tez çalışmalarında yıllar ilerledikçe çok merkezli çalışma ve saha çalışması olma yüzdeleri anlamlı düzeyde artmıştır. Araştırma görevlilerinin sahada eğitim alma imkanlarının arttırılması ile saha çalışmalarının daha da artacağını ve araştırma görevlilerine pratik yapma fırsatı sunacağını düşünmekteyiz. Tez çalışmalarının tıpta uzmanlığın bir gereği olmaktan çok bilime hizmet eden kaliteli yayınlara dönüşmesi desteklenmelidir. Tezlerin değerlendirilmesi ile ilgili kabul görmüş uluslararası bir skala bulunmamaktadır. Bilimsel ve akademik ortamın, araştırma görevlisi eğitiminin değerlendirilme kriterlerinden biri olduğunu düşündüğümüz tezlerin, objektif olarak incelenebilmesi için bu ölçütlerin standardizasyonu ihtiyaç gibi görünmektedir. Sağlık istatistiklerine destek olabilmek, birinci basamağın sorunlarına inebilmek, çözüm önerilerinde bulunabilmek, koruyucu hekimlik üzerine yoğunlaşabilmek için saha çalışmalarının daha da desteklenmesi gerekmektedir. Tez hazırlama süreci, teorik ve pratik açıdan önemli bir eğitim fırsatı olarak değerlendirilmelidir. Araştırma görevlilerine araştırma yöntemleri hakkında eğitim verilerek, tez danışmanı ve akademisyenlerin bilgi, tecrübeleriyle, tez hazırlama bilimsel düşüncüyü geliştirecek ve araştırma yapma becerilerini geliştirmeye olanak sağlayacaktır.

*Çalışmanın bazı sonuçları “2005-2015 Yılları Arasındaki Aile Hekimliği Uzmanlık Tezlerinde Saptadığımız Olumlu Gelişmeler” adlı bildiriyle, 16-20 Mart 2016 tarihinde Edirne’de 5. Uluslararası Trakya Aile Hekimliği Kongresi’nde sunulmuştur.¹⁸

Kaynaklar

1. Saydam MB. Tıpta Uzmanlık Tezi: Tartışılan Sürece Bir Araştırma Kapsamında Bakış. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi 2014;4(3):176-81.
2. Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri [İnternet]. <http://yukseklisans.com.tr/tezgenelbilgiler.php> (Erişim Tarihi: 10.06.2015).
3. How to Write a MD Thesis. Some notes by Pushpa R Sharma Department of Child Health Institute of Medicine [İnternet]. http://www.prsharma.com.np/articles/thesis_writing.pdf (Erişim Tarihi: 10.06.2015).
4. Sipahi OR, Çağlayan Serin D, Pullukçu H ve ark. Ülkemizde Tıbbi Mikrobiyoloji, Klinik Mikrobiyoloji ve Enfeksiyon Hastalıkları Dallarında Yapılan Tıpta Uzmanlık ve Doktora Tezlerinin Uluslararası Dergilerde Yayına Dönüşüm Oranları. Mikrobiyol Bul 2014;48(2):341-5.
5. Ünlüoğlu İ. Aile hekimliğinin tarihçesi ve gelişimi. Ünlüoğlu İ, Yıldırım Kaptanoğlu A, Özer C (editörler). Aile Sağlığı Merkezi Yönetimi. İstanbul: Akademi Yayıncılık; 2012:1-9.
6. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi [İnternet]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> (Erişim Tarihi: 10.06.2015).
7. İstanbul Sağlık Müdürlüğü [İnternet]. http://www.istanbul saglik.gov.tr/w/tez/tez_ailehekimisi.asp (Erişim Tarihi: 12.12.2013).
8. ICPC-2 – English International Classification of Primary Care – 2nd Edition Wonca International Classification Committee [İnternet].

- <http://www.kith.no/upload/2705/ICPC-2-English.pdf> (Erişim Tarihi: 18.07.2015).
9. Nieminen P, Sipila K, Takkinen HM, Renko M, Risteli L. Medicaltheses as part of the scientific training in basic medical and dental education: experiences from Finland. *BMC Medical Education* 2007;7:51.
 10. Rezaeian M. How to supervise a medical thesis. *MEJFM* 2014;12:39-41.
 11. Yaman H, Kara İH, Baltacı D, Altuğ M, Akdeniz M, Kavukçu E. Türkiye’de aile hekimliği alanında yapılan tezlerin kalitatif değerlendirilmesi. *Konuralp Tıp Dergisi* 2011;3(3):1-6.
 12. Unluoğlu I, Unalacak M, Yuksel F. Theses of family medicine residency in Turkey. *European J General Practice* 2009;15:57.
 13. Ünlüoğlu İ. Aile hekimliği disiplininde akademik yükselmeler ve doçentlik sınavları. *Türk Aile Hek Dergisi* 2013;17(3):137-41.
 14. Cevik E, Karakus Yılmaz B, Acar YA, Doruk M. Systematic analysis of theses in thefield of emergency medicine in Turkey. *Turk J Emerg Med* 2015;15(1):28-32.
 15. Nour-Eldein H, Mansour NM, Abdulmajeed AA. Master's and doctoral theses in family medicine and their publication output, Suez Canal University, Egypt *J Family Med Prim Care* 2015;4(2):162-7.
 16. Sancaktar Ö. Uzmanlık Eğitimi Programlarıyla İlgili Gelişmelerin Aile Hekimliği Asistanlarının Kendi Eğitimlerine Bakışları ve Gelecekle İlgili Beklentileri Üzerine Etkisi. *Tıpta Uzmanlık Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği AD, Aydın; 2013.*
 17. Tekin O, Üstü Y, Uğurlu M. Aile Hekimliği Uzmanlık Eğitiminde Saha Eğitimi. *Ankara Med J* 2012;12(1):16-21.
 18. Özgül Mengüllüoğlu N, Ünlüoğlu İ, Ünalacak M. 2005-2015 yılları arasındaki aile hekimliği uzmanlık tezlerinde saptadığımız olumlu gelişmeler. 5. Uluslararası Trakya Aile Hekimliği Kongre Kitabı, 16-20 Mart 2016:34 [İnternet].
http://tahek.esfam.org/files/Congress-Book-2016_6q319nei.pdf (Erişim Tarihi: 20.05.2016).